

1870

Левро Ромеџ

ПЕРЕДГРИМ'Я

ЛЕВКО РОМЕН

ПЕРЕДГРИМ'Я

Поезії

1953

НАКЛАДОМ ПРИХИЛЬНИКІВ АВТОРА
ФІЛЯДЕЛЬФІЯ

Обкладинка роботи
мистця М. Битинського

ПЕРЕДГРІМ'Я

ПЕРЕДГРІМ'Я

Кружляють над ставком тривожно
Стрілисто-падні ластівки,
Та, в сонце вдивлені побожно,
Ще бджіл гостять соняшники.

Під гру тремку чиюсь на цитрі
Танцюють коники, бабки...
Та вже десь блимом у повітрі
Бентежать очі мигтівки.

Ген-ген, над обрієм похмурим,
То не юги¹ загус пружок,
Там устають он хмари муром
В огнистих черках блискавок.

Глухих акордів перегрому
Гук гуркотає вже здаля...
Ще-ще — і в гуркоті грізному
Застогне лунами земля.

¹) примітки в кінці книги.

ЗАХОДИТЬ СОНЦЕ...

„Заходить сонце“, ми говорим:
„Бо на спочин йому вже час“...
А ніч, розлившись темним морем,
До сну загойдує і нас.

Зіходить сон — і слявом видив
Причастя раю нам дає,
То пекла жбужнуть краєвиди,
Обличчя вишкірять своє...

Та сонце — ні, не спочиває,
А десь там сходить — знов і знов...
Буття, як світ, — ясне й безкрає,
Пульсує в нім — і світло й кров.

А смерк і смерть — це переходи,
Пластична тінь лише буття,
І невмирущости і вроди
Перлини всесвіту — життя!..

КОЛО ЯБЛУНІ...

Коло яблуні бджоли гудуть,
Що рожево пишається в цвіті,
Пахне літеплом рос, тихим зроном ' блакиті,
Звідки теплі дощі та й палючі грімниці падуть.

На пелюстку он сіла бджола
Та й зламала ... скопилася з неї,
Забриніла, майнула до праці своєї...
Колываючись хитко, пелюстка на землю лягла.

А здалека зозуля кує
І роки рясноплідні віщує.
Рзвійно кумканню жаб соловейко вторує...
Та, рожева здаля, громовична он хмара встає...

СПОКУТА

Третя душа: Чи я знала, ще сповита,
Що тая цариця —
Лютий ворог України,
Голодна вовчиця.

Т. Шевченко: „Великий льох“

Бог на блукання засудив
(І ти, Тарасе, — без ваги!)
Ту й неповинну ніби душу,
Що слала сміх до ворогів,
Не знавши, що то „вороги“,
Ще й вікрутки тієї — мушу!

Що ж наше вигнання тоді,
Як той же все над нами гріх?..
Бож — знаєм... стриматись не можем...
Як не до сміху ж — у біді,
То... їх з екрану ловим сміх...
Гріхи-провини — далі множим!..

Ще край спокуті — не наспів...
Чекає ж бо ще добрий Бог,
Щоб скресла в нас та сила горда,
Що нехтує тих ворогів!..
Почин бо дальших перемог
Найперш — до ворога погорда!

ХВИЛІ

На повнолоному дикому морі
Буйні там родяться хвилі.
Спину немає в безкраїм просторі
Їхній розбурханій силі.

Гей, не скують їх морози й крижини —
Ломлять той крижаний шерех.
Десь там зривають — каміння й перлини,
Жбурять у ворога — в берег!

З гуркотом мчать до смертної згуби
Хвиль безупинні наскоки . . .
Гордо щербаті вишкірює зуби
Берег, твердий і високий.

Як же та хвиля в шаленому гоні
Берег низький заливає —
Схилиться гривою плавко в поклони,
Знітиться й тихо спливає . . .

АВІОСПОЛОХ

Гуд шершнів-велетнів... потужний.
Заметушилось... Афектація.
А домінанта — серця теньк...
 Спливає миттю час напружений...
 І враз далека детонація...
 На гасло — відгук: тахоль бреньк...

До рову — ті... ці — лежма, по́котом...
Дитячий плач... Чиясь істерія...
— Наструнчені нитки життя...
 Десь кулемет оззався цокотом...
 Ось грюкнула близька батарея...
 І — ближче гуркіт, бомб виття...

То вибухають стрілен серії,
Той бурх енергій сконденсованих,
То жбухає набрякла лють...
 Так суперек ідуть містерії
 У драмах плутаних, змасованих,
 Що з них свинé¹⁸ майбутнім „суть“.

СМЕРТЬ АРХІМЕДА

I.

Підбіг, озброєний мечем
(Озброєний донині!),
І дико вигукнув задуманій Людині,
Що палички кінцем,
Писала на піску рисунки теорем:
„Гей, вороже, уб'ю!..“
Та не здригнувся великий у цю мить, —
Так прагнув докінчить! —
Роботу далі від свою
І, сповнений надхнення і спокою,
Рисунки хістячи рукою,
Промовив з блиском увіччю:
„Стривай — скінчу!..“
Та що бо світ ідей двоногій товарині?!..
Її закон — то власна хіть,³ тваряча міць...
— І не дала, безтямная, Людині
Ще вихопить одну з природніх таємниць...
І реготався в дикому танку убійник
Та стоптував „чудні“ рисунки теорем,
Радів, що той пісок скривавив так надхненний мрійник,
На смерть поражений мечем.
Та мрійник цей — і людства вся минувшина! —
(Читаємо, вивчаємо криваву ту поему!) —
Лишили нам, знедоленим, що келех випили гіркого аж до
Ще не розв'язану найтяжчу теорему — [дна,
Розброїти на світі дикуна!

II.

Отож і в час оцей новітній
Ви, Архімеди всіх наук,
Щоб мрії втілить заповітні, —
Меча хапайте сперш до рук!
Не час, хоч і надхненного дозвілля — на пісочку!..
Ось Архімедів справжній заповіт,
Коли ж бо йде нещадний змаг за точку —
 Щоб повернути світ!
Тож поки блискавка вам змислів ще не засліпила,
Ви розрізняйте мрії від яви,
Бо як відчажнуть голову від тіла
То й тіло — труп без голови!

ТАМ НА КРАЙНЕБІ...

Там на крайнебі — ген — грім камінням котивсь...
Гнівом-блиском набрякали сріблокраї хмарки.
І той гуркіт ураз із гарматніми зливсь:
Замигтіли, заморгали навкруги блискавки.

Топчуть скрізь вороги нашу землю святу,
Щоб під чоботи криваві наш народ підклонить.
Та без остраху чув я всю музику ту, —
Ні, стихій цих та й нікому ні скувать, ні спинить!...

Гей, у чорную хмару збере тебе гнів,
Мій народе срібловродий, на недолюків цих, —
Громовицею враз ти дмухнеш на катів,
Спалахнувши блискавками і засліпивши їх!

ТУГА

У вічності прósвіток — зоряну смугу
(Моя це свідомість у ньому ряхтить) —
Я хочú сяйнути (уволити тугу!) —
Ракетою слова мого заяснить!..

Цю тугу зродивши, захопливу, кличну,
І зорі шепочуть навійно: „світи!..“
Так прагну створити я пісню величну, —
Хай чують і ближчі й далекі світи!

О, світе найближчий, мій рідний народе, —
Тобі тії псалми і гимни — Тобі!
Плакай же красу — Твого духа і вроди,
І вдачу гартуй у трудах, боротьбі!..

До змагу бо кличуть минулого чини...
Твій дух у космосі — то первень сполук.
У творчі ці дні не страшні хуртовини
Новому поріддю — із крови і мук!

Викохуй героїв і слухай пророків,
Що дух Твій окрилять для бур і хуртеч,
Немов до причастя — готуйсь до тих рóків,
Як шлях переможний охрестить Твій меч!

ПЕТРІВ БАТІГ

Я приніс квіток осінніх,
посадив у воду — в склянку
та й поставив на столі,
— і ось рідні далечині
(кращі тих, що бачив зранку!)
сяють спомином в імлі.

Тільки надвечір — ой леле! —
збляк і зник блакитний колір, —
це зів'яв петрів батіг...
Інший мріям плай він стеле:
той буяє в ріднім колі,
хто своїх не збувсь доріг!

Він бо — наш! Хоч це й не слава,
з пня ж відтятому й — несила
довго мати колір свій, —
так розетка ж та хупава †
як надійно нам синіла,
де той пнувсь батіг цупкий!

Це — батіг Петра Святого,
він цвітує весну й літо
нам сторожою для меж;
та й кульбаба теж затого
відпишнівши золот-цвітом,
летки вишле ген — для стеж!..

Хоч за нивою, за пругом
(будяки ж любили й нивку!)

лаяв дядько цих і тих:
ач — буяє, бо ні плугом,
ні коса не зчистить гривку,
ні худоба . . . чистий гріх! . .

Гей, колишні хлібороби! —
став, як зникли вам обніжки,
лан один, один забр . . .
Той розгін — чи до вподоби?
Чий то в вас той кінь і віжки
ше й смердючий той мотор?

Вам мотори вже й — за дзвони,
а будяччя кровочервінь —
вам за віру та закон . . .
Що ж там ще до „оборони“?
Піг і кров, життя той первень,
та у сховку — мрія-сон?! . .

Ні, за вас — для щастя-долі,
як петрів батіг за межі,
де й кульбаба теж зросте,
стали вже на захист волі
ген, на пругах, рідні стежі,
з неба ж — сонце золоте!

СМЕРТЬ ГРИЦЬКА ЧУПРИНКИ

Смерти в очі я загляну,
Жах могильний я стерплю —
Все одну я маю рану,
Нестерпучу, нездоланну,
— Рану смертного жалю!

(З творів Грицька Чупринки)

„Ну — к стінке... стоп!“ гукнув чекіст.
Підвів нагана... втомно гикнув...
І вишкір на зубах заблис...
Очима впився... вовчо бликнув.

І грюкнув постріл... Він стояв...
„Что, что?... Да ти, нікак — валшебнік?!“
Сміх садистичний пролунав:
„Іль правят за тебе малебни?!“

А він стояв... у пеклі мук,
Мов батько Байда — на покарі,
З погордою до цих звірюк,
Чадних, людоподібних тварів...

І обрії ясні звелись...
Сяйнула далеч пурпурова.
І думка: так було... колись.
У ворога — все тая ж мова.

Хоч соловейком був співав,
Серця на зустріч тріпотались,
Та жаль смертений груди рвав,
І п'ястукі самі стискались...

Ні... не даремно відгучнів
Потік життя, мов буря-злива...
Не дурно я боровсь, любив...
О, Україно... будь щаслива!..

... Чекист під регіт стрельнув знов...
„Ну, дудкі, брат, — не промах!..“
І він упав... дзюрнула кров...
— Орла завмер останній помах...

... Чекисте, правду ти казав:
Чаклун той чарами владає, —
Як жив — веселкою він грав,
По смерти ж — громом гуркотає!..

НАША КАЛИНА

Сватов попоіша, самі полегоша
за землю руськую...
Древо тугою к землі преклонилося...
„Слово о полку Ігоревім“

Достигає — чэрвоно,
а цвітує — біло...
Чом же ще й тепер воно
нас не звеселило?

З-під Карпат зашарілось...
Та надія — милить.
Гей, нема, як марилось:
туга чоло хилить.

Кров'ю, мов китайкою,
туга рясно вкрита,
квилить, б'ється чайкою
над шляхами світа.

Над шляхами всенькими
виросли могили —
ми ж бо з „воріженьками“
танку не скінчили!

І рясніють мógилки
по тяжкім субої⁵...
Ні, не буде пóхилки,
вороже, у бої!..

Як свою ж здобудемо —
підіймем Калину, —
вівтар її спорудимо
на цілу країну!

Гей, тоді нестримними
зарокоче, злине
колядою-гимнами
пісня України!

О, СЛОВО РІДНЕ!..

О, слово рідне — меч народу,
Його сяйкого духа меч! —
О, захищай нам честь і вроду
Серед життя грізних хуртеч!..

Як серце вояка співає,
Коли в бою той меч дзвенить,
Що аж за обрій гуркотас...
Сторіччям там вагітна — мить!

Ми ж мечії, жерці святині, ,
Гартуєм, гостримо його, —
І линуть гимни — ладан синій —
З-під тіні збройних корогов...

Стряслась і никне громовиця.
Тремкими бубнами в танок
Знов дзвонить, надить сяйна криця
Топтати ряст, зелений шовк.

Та чалиться і в тиші ворог,
Щоб затруїти, знитить дух...
Передні стежі — в сусі порохі!..¹⁷
Проноз і Юд слідкуймо руж...

ОЙ, ЧОРНОЗЕМЕ...

Ой, чорноземе рахманний,
Чом ти — глина, не — граніт?
По тобі сліди — мов рани —
Від коліс і від копит.

По тобі сліди-дороги
Лютозбройних орд нових.
Ти — родючий, люд — убогий,
Світові на глум, на сміх...

— Гей, на те, щоб був родючий,
Тим я, люди, не — граніт.
Порівняв вам доли й кручі
У плодючий моноліт...

Не місіться ж ви, мов глина. —
Лютий змаг вас не мине.
Чуйте: кличе Україна
Захистить себе й мене!

Годі скрігнути ⁶ в нарузі.
Будь не тільки орачем, —
Вояком ставай на пружі,
Викарбовуй грян ⁷ мечем!

На грян ⁷ ж ланів-кордону
Станьте твердо мов граніт, —
Під крилом свого закону
Знов злюбіть цей Божий світ!

НЕЗАБУТНІ

Світлій пам'яті Юрія Клена

Благословенні дні прокляття й кари!
Це ж ми, гартовані в снігах,
Завіяні в пожарах,
Мов заграва засвітимо в віках!

Юрій Клен: „Жорстокі Дні“

Зі стиску вирвавшись страшного,
Ти смолоскип угору звів —
І нам освітлював дорогу.
Нас бадьорів Твій вільний спів!

Поривний вітер буйних прерій,
Далекі обрії морів
Гойдали сни чужих імперій, —
Та не для них Твій дух горів.

Горів Твій дух для України,
Він не мирився, він — повстав!..
— Бо ж стогін-зойк над світом лине
З Її голготного Хреста!..

Ти викрив глузд облуд-містерій
Вождів модерних орд нових,
Що знов на попелі імперій
Латають мур в'язниць старих.

Хрестить вістрям меча, не плазом,
Любити ж — збитих ворогів!..

— Ти відійшов із цим наказом,
Бо де любов — святий там гнів!..

... Як дома ж стріне Володимир
І нас хрестом благословить, —
Майбутнє нам над згаром-димом
Тоді всміхнеться — в щасну мить!

Зідхнемо — й страдників згадаєм
(А з ними й тінь Твоя майне),
— Ясність ви будете над краєм.
Знов на груди ваш дух надхне!

Дали ж ви кров, останні сили,
І криком ваш протест кричав!..
Не продали ви, не зганьбили
Свого пера, свого меча!

І всі ви, знані і незнані,
Надхнете спів нових поем...
Про вас, що впали нездоланні,
Пісні величні ми складемо!..

ШЕВЧЕНКО — НА СТІЙЦІ

(Пам'ятник Т. Шевченкові у Харкові)

Не скувать душі живої
і слова живого.

Т. Шевченко

І Тебе на колону, Тарасе, звели,
Манекенами вколо її оточили,
А щоб видно було, що режим не безсилий, —
З них ще й з крісом один — насторожений, злий.

От стоїш мов на стійці і мариш прийдешнім
Та вдивляєшся все, наслухаєш згори:
Це режиму раби з викрутасами гри
Галасують навкруг — і чужі і тутешні.

Їх почувши, згадаєш Белінського крик,
Рабовласницькі вигуки, хамівські глузи:
Чи ж то личить, мовляв, спів солодкої музи
„В том нареччі“ подать, що говорить мужик?!..

Чуєш Ти, посумнілий: не рідна це мова, —
Мова знов домінує колишніх панів,
Хоч мавпують „народ“, наподоблюють „гнів“
На колишніх гнобителів рідного слова!

Як же де й забринить патетичний фальцет,
Ніби відгомін щирий „розкутого“ слова,
Знаєш сам, що це робота завчена мова,
„Соц-замову“ це здав бідолашний поет.

Скільки їх бо наспівує там „під Тичину“,
Попадає „у такт“ та у брязкальця б'є...
І чуже вихвалює як рідне, своє...
Ніби „щастя“ оте, що залляло країну...

Та за фальшом отим учуває Тарас
Ту „дев'яту симфонію“, прїстрасну, щиру,
Що скрашає, проймає буденщину сіру, —
Що є криком душі непідроблених мас!

Ген — при кайлах тяжких, на „співучих“ заводах,
На відновленій панщині — в лісі, в полях, —
Стогне стóгоном люд, стогне рідна земля,
Ворохобиться дух та зневажена врода!

Та й з „кацетів“ Сибіру вчуває він спів,
Що в симфонію туги й прокляття спливає!
Штучна хвиля її не заглушить, хоч грає, —
Бо ж у надрах росте і невдávаний гнів!..

І клекаче той гнів десь у палі повстання,
Там сарказмом пашквіль підтинає режим...
І всміхнеться Пророк, бо вчуває вже в нім,
Що пророцтво — от-от... що — не довге чекання!..

СЛУХАЮЧИ „КОНЦЕРТУ ЦЕ-МІНОР“

Віктора Косенка

(Піаністові В. Максимовичу присвячую)

Так мрійливо спливають тони,
Мов літній мліє в спеці день,
Мов лине ген за обрій, тоне
Далекий відгомін пісень.

Чи то квилить душа в розлуці,
Чекає лиха звідусіль,
Чи тужить дівчина в розлуці,
Свій впливає перший біль? . .

Це родишся ти, наша пісне,
Як та відпруга — блискавки:
Бо ж як у чорних хмарах блисне,
Тоді й лунає грім лункий.

Так жалоці, буває, в серці
Відчайно ноткою брннять,
Як зборе ж їх наш дух у герці,
Тоді вже піснею дзвенять.

Та ось не скиглення чаїне
І не зозуль ритмічний плач
Обгукує горби й долини —
Гукає „пугу“ вже пугач.

І твердо ритм десь мірять кроки,
Пружний зміцняють звуків плав —

То зівіхи невір жорстоких
Народу геній подолав!..

І знов молитва, тужні тони —
Вояцький відгук відзвучав,
Козацькі знітилися загони:
Лунає пісня орача.

Це повинь тонів грає, лине,
І далеч міниться, жахтить.
Та не квиління це пташине —
Пісні відлунює блакить...

Але ось глушить ритм гармоній
Якийсь бундючний тон чужий...
І вже відчаю нотки в тоні,
Хоч розум каже: „не тужи“!

Та знітивсь розум, — серце плаче,
Само вже чайкою квилить...
А щось шепоче: „гей, козаче, —
На позір стань!.. надійде мить...

Надійде мить — і серце чує:
Вона не вмерла і не вмере,
Її молитву Бог почує,
Докупи Їй діток збере...

Але, не „як роса на сонці“, —
Відійдуть, згинуть вороги,
Коли вже стануть оборонці,
Мов повинь гніву навкруги...

І пружаться, гучніють тони,
Мов прориває постріл їх...
Чи не повстанські то загони,
Нащадки левів степових?!..

Та мерхнуть звуки вже нестримні
Перед тайницею заслон . . .
І молитовно ось у гимні
До вух упав останній тон . . .

Та впав він глибше — десь у серці,
Там з'ясніток він дасть новий,
Щоб славити — в насмертнім герці! —
Козацький дух наш бойовий!

РІДНІ ПЛЕСА

Заячали лебеді
Та й знялися білі, —
І дугасті по воді
Розхлюпнулись хвилі.

Ой, давно — мов не були —
Зникли за югою '...
Плеса змеркли, поросли
Ряскою, кугою.

Що ж бо це вжахнуло їх,
Краснів білокрилих,
Що від рідних плес ясних
Безвість полетіли?

Чи то грім жаккій рушниць
Тих звірів рукатих,
Чи — десь клекіт, люта міць
Хижаків крилатих?

Та й, коли тих лебедів
Тиск прогнав ворожий,
Чи їх зуспив ^в на воді
Захисток погожий?

Може в море-океан
Блуд їм звів дорогу,
А на зустріч гураган
Збурхнув жак-тривогу,

Розметав по бурунах,
Геть по океані, —
Заглушив ячання птах,⁹
Їх пісні останні . . .

Та чи гув їм гнів небес,
Чи кивали пальми —
Про розкішшя рідних плес
Був той спів, ті псалми.

БДЖІЛКА

Знемігсь я пізної години.
Схиливсь . . . за домом затужив . . .
І сниться клаптик України —
Іду промежком серед нив.

Южна¹ блакить здаля десь мріє.
Я йшов і думкою буяв, —
Уже он хутір бовваніє.
Додому стежка це моя!

Затоку білу ось минаю,
Що шумовинням так яснить, —
З полів до саду, мов до гаю,
Це нивка гречки мерехтить . . .

Гудуть прочанки, пильні бджолці,
Довершують побожний труд.
По-над пахким городом, полем
Бринить їх молитовний гуд! . . .

Та з них одна — немов здуріла,
І — дзиз! — припала до чола . . .
Жахнувсь я зо-сну . . . Поночіло . . .
Мені ж з очей сльоза текла.

СЛЪЗИНА

Устане Україна
І розвіє тьму неволі...

Т. Шевченко

За Україну й за родину,
О Боже мій, прийми від мене
За все життя моє страждення
Цю, мов жар, сльозину!

Це музика й веселий регіт
Її ось видушили з ока...
Мигнула дійсність — ой! — жорстока:
Стогони та скрегіт...

Ох, запізнилась оборона...
Там Рідний Край мій стогне потай.
Обпала мов тічня звірота,
З крові аж червона!...

О Боже мій, цей жар сльозини
Хай і байдужим палить совість.
Здійснити дай величну провість —
Волю України!

ПСАЛЬМА ПРИРЕЧЕНИХ

О Боже наш гнівний —
 Ти ж і милосердий, —
Праведно скарав нас
 батьківський Твій гнів!..
Став би люд жорстокий
 та кам'яносердий, —
Чад хісна-мамони
 з розуму ізвів.

Ти під бич безбожних
 дав нас у наругу...
Клином мудрий тесля
 вибиває клин!..
Чи ж не родить пітьма
 нам про світло тугу?!..
Ох, той бич над нами —
 то на сполох дзвін!

Хай же дзвін той, Боже,
 збуджує оспалих,
Тих, що не зазнали,
 що то є твій гнів,
Щоб і наші болі
 їм на серце впали,
Щоб і серце й очі
 Всяк до Тебе звів!

Запали їх, Боже,
 помстою-горінням —
Дати в саможертву

і свою любов,
Щоб не вгасли марно
страждання-терпіння,
Гой — щоб і по-смерти
жар наш не холов!..

Дай хоч при сконанні
нам ту радість, Боже,
Що на бій із лихом
месники ідуть,
Що Твоя і наша
правда переможе,
Що була не хибна
наша хресна путь!

БАЛЛЯДА ПРО СОНЯШНИК

Гримотіло. Гроловиця
Ген стряслася над землею,
І кресалом Божа криця
Креше іскри по-над нею.

Поле геть посутеніло.
Обрій вужчає і гасне.
Денне знітилось світило,
Затулило вид свій красний.

Ось війнуло в вихрі-вітрі
По-над полем бурунами, —
У липневій тихій цитрі
Помішало всеньки гами,

Лети й птах⁹ — уже нерівні,
Я — біжка, також до гаю.
Вітру шмаги супротивні
Ледь-що дужати здолаю.

Буйно вітер гай гойдає.
Стогне дуб, могутній нелин¹⁰...
Блиск!.. і світом грім стрясає.
Зникло все круг мене... деде!..

...Я ж — іду, але не гаєм. —
Садом я іду чудовим,
Що звемо у мріях расм,
Що не всловити й словом.

Пахи, кольори і співн...
Чи й у кольорах є гами?!
Так бадьоро йду, щасливий,
Барвінковими стежками.

Аж — на глі дерев несхитних —
Диво ось, незнане світом:
Це куці троянд блакитних,
Що пахтять, пишніють цвітом.

А між них — мов на світанні —
Що за коло там палає?..
Ох... нитки землі останні —
Жовтий соняшник там сяє!..

Коло цвіту медяного —
І метелики і бджоли...
Я ж спинивсь, дививсь на нього,
Зажурившись — як ніколи...

На пелюстку бджілка сіла
(І оцвіття похитнулось), —
Чи спочити вже скотіла,
Чи помріять заманулось?..

Тож і я — моливсь і мріяв...
Знов на землю думка лине.
Це ж він спогади навів.
Про скорботи України...

Молитовно головою
Він хитнув... Чи з ким вітався?..
Глянуть я хотів тудою,
Тільки ж голос тут озвався:

„Любий сину! Не навколо,
Краще в соняшник дивися.
Не вернувся б ти додолу,
Як на Мене б подивився.

Ти, зажурений, подумав, —
І твої думки вже знаю.
Справді ж бо — гірка задума, —
Це б не личило для раю.

Стільки душ отут раділо,
Стрівши батьківщини квітку;

Ти — знепевнився, бо скортіло
Ще земну тягнути житку.¹¹

Хіть ³ оцю тобі уволю,
Бо святі її спонуки —
Вести далі змаг за волю,
Щоб хоч мали вже онуки.

То й на питання німотне, —
Чом твій нарід роботящий
Коротає вік скорботний,
Мов дрібненький люд ледащий, —

Я скажу: таж ви повинні
Зрозуміти власну долю,
Що самі ж у ній і винні,
Бо зневажили і волю“... .

Тут стремтів я боговійно.
Відчувалась бо могутність,
Ласка ж гріла так навійно... .
Це ж я Бога чув присутність.

Я озвався: „Ласкавий Боже!
О, здійми з народа змору.
Дай поліття нам погоже... .
Не карай бо так суворо... .

Я і соняшник — схилились,
Бо слова, мов гудом зливним,
Не шовково вже стелились, —
Грали тоном громогнівним:

„Як ладом, життям-буянням,
Я зборов Хаос-Ніщоту.
Дав вам, люди, ще й завдання:
Довершать свою істоту.

Тож і дав вам вільну волю:
Що і як — самим чинити,
Глиб і радощів і болю
І всі творива — зглибити.

Бо творив — не для кошари.
Вільні дав вам перегони.
Та закони — не обмари:
Чисел це тверді закони.

Є й сназі буття — кордони,
Що в безмежжях геть розлита, —
Мчать сонця та й електрони
По струнких своїх орбітах.

У житті ж вам дав мінливість,
Але є і рівновага.
Кривдну правду-справедливість
Зрівноважує відвага.

І сувора хай, по вчинку —
Кара є моїх законів...
Пригадай це твердо, синку,
На шляхах земних кордонів!

Я в своїй обладі маю
Вічні явища й хвилині.
Вам же волі не гнуздаю —
Ви самі гнuzдять повинні“.

Сталась тут і в мові зміна, —
Так гула вже громовито,
Що я слухав на колінах,
Як казав Володар Світу:

„Таж без керми що го — воля?
Фасрверк лише дитячий,
А згоріти може й доля,
У людців-рабів — тим паче“...“

От гуляйпільство (ця назва
Дійсна й досі — вам на сором!)
Прожирає вас, мов язва,
Серце ж слуг Моїх — докором...“

Бо в одного є забуїні
Рвїїні пориви-вимоги,

Поруч в іншого — отруйні
Хоті³ власної спромоги...

Ті ж — засклеплені у собі,
У свій нищий загумінок, —
Мавпи й це в людській подобі!..
Цих не слухаю людинок.

Та й заздрених шал гонитви
За хісном — призвєсти може
До ганебної молитви:
Покарай Ти брата, Боже!

А за брата — з духа й крові —
Ще ж і Син Мій заповідав
І життя віддати з любови!...
Чи ж є гірша ще огида?!...

Їх молитва й віра — мертва
Ще й образа Масстату!...
Де ж любов, де саможертва,
Що святить мету крилату?!...

Радо слухаю молитви,
Що пашиєть теплом любови,
Та й ладу змінюю ритми,
Як де бризне жертва крові.

Жертва ж та — не примхи волі,
Не для черева догоди, —
А за творчий труд для долі,
Що живить усі народи.

І кажу: — таж не для жуйки
Я створив тебе, людино!..
Давши полапки і чуйки,¹⁸
Ще й Себе ж Я дав частину.

То ж могла б ти, повна слави,
Володарно в світі жити,
Дорогощів тих хупавих,⁴
Ще й іще собі творити“...⁴

Я озвавсь: „О, слава, Боже,
Що молитви не відкинув!..
Так навчатиму я гоже,
Щоб мій нарід не загинув!..

Та прости, о Боже милий, —
В'язня виведи з в'язниці!..
Він не має ж стільки сили,
Ще й тяжать завички ниці!..“

От уже і зір мій бачить:
Стиха й соняшник підвівся...
Чи всміхнувся?.. Та неначе
Поза мене все дивився.

Знов я вчув ласкавий голос:
„Буде й так!.. Таж ви бо — люди!
Не впаде ж вам дарма й волос
І не буде вам огуди,

Якщо й ви, в ім'я народу,
На свій штиб і на сподобу
Довершатимете вроду
І свою — в Мою подобу.

Що яса!.. Я творче слово,
Запоруку дав велику, —
Щоб зі Мною спільну мову
Мали в творчості довіку.

Тож плекайте первень згодн —
Для посвяти, жертви крові .
Це ж підґрунтя є свободи,
Переродження-обнови.

Щоб і тинь неволі зникла —
Поклик ваш: „яса свободі!..“
Хай сьйким ваш буде приклад
Для знедолених народів...
Для знедолених народів...
Для знедолених народів...

Тож як Юрію Святому,
Що спажнув завзяттям-гоном,

Дав на падолі земному
У субій⁵ піти з драконом;

Так ось Я тобі дозволю
Ще життям пожить майбутнім.
З тими ж там, що люблять волю,
Словом, зроном² цим могутнім,

Уливайте гнів, відвагу
У серця свого люду
Та любови й правди спрагу —
І тоді Я з вами буду!..“

Тихо, тихо я вклонився.
Ніби й — соняшник, здалося...
Тут у вухах гук зчинився.
Я шарпнув собі волосся.

Чую вже і очі бачать:
Це простягся я під дубом.
На гіллі ж — пташки он скачуть
Та виспівують так любо .

Шелестить і плаче листя,
Ронить перлами дощівку.
От з-під мокрого захистя
Рушив далі я в мандрівку.

Бачу — дуб схилився кремений...
Чи ж розчакнуте — устоїть?!..
Сон твій, дубе, вже не щезне,
Ран ніщо вже не загоїть!..

Веселчаною ж дугою
Хмара каже (тріюмфує!):
Громогнівно йди тудою,
Де страшний дракон лютує...

Там здобудеш найдорожче,
Арку й слави ще до того!..
Гей же, Юре Переможче,
Нас надхни на перемогу!

СОНЕТИ ТУГИ

ТИША

I.

Яка тяжка мені, немила
Ця ночі тиша-самота,
Коли всю душу огорта
Її жакка, магічна сила...

Німотно зціплюєш уста,
А над тобою пільми брила
Тебе всього заповонила
І десь у безвість нароста...

І править меси незабутні
Ця чорна тиша... І дзвенять
У вухах дзвоники спокутні...

— До стіп припасти... обійнять
І сповідать гріхи безпутні...
На віях сльози вже бринять...

II.

О, людський роде боговигий,
Ти — навіжений і святий!...
Ти опоновуєш світи,
Щоб споглядати і радити...

Та шлях страшний твій — до мети,
Що ним ідеш, несамовитий!..
Чи всеж гармати будуть бити —
„Рівнять“ шляхи — щоб „легше“ йти?!

І будуть глухнуть покоління,
І кам'яніти їх серця,
А промовлять за них — каміння,

Що взустріч їм — на манівцях?!.
І в них — не радість — голосіння
Усе бринітиме в серцях?!.

III.

Ті неприка́ні хорали
Мені все дзвонами дзвенять
Відтоді — виють то бринять, —
Як ву́ха гуки роздирали...
Чи в дні блакитні, опівдня,
Як тиші крила обвівали,
Чи то вночі — простори спали,
І сам я, втомлений, куняв, —
Дзвін розлягався враз — на сполох!
У вухах — серій раптом грюк...
Це вишкірявсь ненатлий Молох!..
У серці ж — теньк... у вухах стук...
Мигтять дзюрки... калюжі крові...
— А серце просить ласк... любови...

IV.

Та ми — пропаці (morituri!),
Не нам радіти, споглядать.
На нас доби страшна печать.
Ми ті здобичники похмурі...
Крізь скелі шлях нам ще довбать...
А взустріч — супротивні бурі...
Та нам святий pomoже Юрій
Драконів хижих поконать,
Що хлеччуть юну кров червону,
Ненатлим оком тих пасуть,
Що проти їх ідуть „закону“ —
Ідуть самі на стратну путь!..
Околи ж, повні чару-дзвону,
Ясу-привіт і нам гудуть...

КОЛИМА

(*Михайло Драй-Хмара на засланні*)

Чому я ворогу повірив
І давсь у руки москалям?
О, Боже! Молячись без міри,
З мого життя не змню плям.

Яр Славутич: „Соловецький в'язень“
(„Гомін Віків“)

I.

Про Колиму? — Це та ж рясна сторінка,
Що почалась для нас із Соловків.
Це від „братів“ дарунок щирий — „стінка“,
Помножена на віддаль метрів, днів.

Для багатьох остання ця зупинка
У цім житті ситила пізний гнів
На згідливість — і в слові і в учинках —
Із тим, що йшло від „братцев“ — москвинів.

Так віку чверть і Кальнишевський думав...
На Колимі ж „трудящим“ плине час
Корисніше і не гнітять задума,

Бо й ніколи — є праця там для нас,
Хоч каяття їм серце розриває
І мізки враз, мов постріл, прошиває.

II.

З москалем дружи,
а камінь за пазухою держи.
Нар. приказка

„Є каяття та вороття немає“,
Десь вугликом писав так на стіні

Драй-Хмара там у ті відчайні дні,
Як згадка враз ножем мов серце крає,
А навкруги видовища страшні,
Але й воно, розчавлене, співає
І мрії шле на захід, у безкрає,
Бож міняться там видива ясні!..

Та й не один заскреготав зубами,
Побачивши той вірш про каяття —
Кінець надій, несвітське лихо драми,

Де, мов кожух, хтось вивернув життя,
Бо й мужика „ізкинута з мужицтва“, —
З ученими всіх дано — до гірництва.

III.

„Були сили, були сили, —
та позички з'їли“.

Народня приповідка

„Не позички нам сили з'їли, —
Ми їх розтринькали самі,
Дали їм проростні зимі,
Бо — „з краю“ по хатах сиділи.

Ми віри не дали сурмі,
Більш — яничарам, що дурили:
Несуть, мовляв, це добрі сили —
Кінець неволі і пільмі!..

Коли б із сорока мільйонів
Та трохи менш було струсів!..
— Ніхто б не був тут у полоні

Тим бранцем — яничарських псів...
Пожертві — вмру — не перестану
Складать ясу, а тим — догану!..“

БАНДУРИСТАМ

Григорію Китастому присвячую

Тож рідний степ це вашими устами
Співає нам, під сонцем мерехтить.
Ген — банею знялася он блакить,
Що вся бринить пташиними піснями:

А степом тим жене загін, імчить,
Гей, навздогін за злими ворогами!..
Он козаки вже блискають шаблями...
І ближиться надійна герцю мить...

Загін промчав, та серце в нас радіє,
Ритмічно в такт співає той мотив,
Що ритм бандур, о збуджена мріє,

Його й тебе для нас благословив...
О, співаки! Надії зерна сіє
Цей провісний бадьорливий ваш спів!...

ДНІПРО

I.

Змагалися колись лихі титани
Із молодим розбурханим Дніпром,
Жбурляючи там скеляні кайдани,
Щоб загатить розгін його притьмом.

Світили їм сліпуючи омани,
Раділи всі працюючи гуртом:
Він спиниться, він буде наш і стане
Плохим цвілим нетечою-багном.

Він потурав, ще обминав загати,
Зігнувсь мов лук, напружено-тугий...
Та враз — зірвавсь, немов буй-тур гриватий,

І заревів — загув смертений бій!..
І проломив, звалив вороже військо, —
І шлях пробив у море Кіммерійське!..¹⁶

II.

Ті „кості в полі“ по борні,
Гей, — сугітливі ті пороги —
Наочні свідки то грізні
Ції страшної перемоги.

Повік лунатимить пісні
Про неймовірнії спромоги
Для тих, що сміливі, зважні
Собі виборюють дороги!

Таж у майбутнє це шляхи!
Хай заступають їх титани,
Та що бо замір той лихий,

Ті хитроковані кайдани, —
Коли ваш дух проти пихи,
Проти насильства їх повстане!

СЕРЦЕ І БЛАКИТЬ

Як трéметно воно мені щемить,
Це серце — так, що годі вже стерпіти,
Що світ вершить, у зазіхах неситий,
Нам кров та хрест — і соняшна блакить!..

За ту блакить так хочеться любити,
І за красу Творця благословить,
А ту любов — і кров'ю окропить,
Та ворогам — за кров святу помстити!..

О Боже наш, Ти дав нас до горнила,
Щоб гартувать наш дух, іще крихкий,
Щоб чужинá кувала і навчила,

Як боронить, як рід любити свій...
Зміцни ж, гартуй на перемогу в герці...
Хай гасне біль, та не огонь у серці!

МОХАММЕД НА БЛАКИТНІЙ ГОРІ

I.

„До мене йди, Блакитна горо!“ —
Наказ владуцно пролунав...
Та мріла та лише з простору,
А легіт — очі цілував...

„Велика міць твого опору,
Та слово — дужче!..“ він сказав:
„До тебе йду!“ — зирну́в суворо,
Юрбу очолив, крокував...

Став на горі — і водограєм
Слова текли: „Пора, пора,
Щоб вість гула над кожним краєм...

На впертих же, як ця гора,
Аллахів ось наказ невгнутий:
Ідіть — мечем їх навернути!..“

II.

І світ старий здригнувся
Від гуку збройних сурм,
Подався, сколихнувся
Під тиском зграйних юрм...

Над ним бо замахнувся
Це Божий бич — самум...

І гордий світ зігнувся,
І вся пиха — на глум!..

Побачили й уперті,
Як меч Аллахів блис,
Що слово — дужче й смерти, —

Зламавсь бо вже їх спис...
Та й — з віри чи зі страху —
Дали ясу Аллаху!..

III.

Гей, начувайсь, уперта горо,
Коли пророк до тебе йде, —
Глузує він з твого опору,
Отаман дій, палких ідей...

Бо вже в щирці твого простору
Пророчий голос там гуде.
Він безруху долає змору,
До чину збуржує людей.

Не стямнись, як вірні стежі
Обстежать там твої „табу“,
І юрм не спинять шанці й вежі, —

Отак почне нову добу
Та правду всім своєю величню
Він навіватиме як вічну.

УЛАСОВІ САМЧУКОВІ

(до ювілею 25-річчя літературної діяльності)

Це Вашими озвалася устами
Стара Волинь, знедолена з віків,
Що працею, кривавими трудами
Рекла вже нам про свій на кривду гнів.

Тих простих слів, наснажених вогнями,
Зворушив нас палкий речитатив,
Що не блищить модерно блищаками,
Та щирістю усіх нас полонив.

І обрії нам ширшають просторі,
Бо чуємо твердий наш рідний ґрунт, —
То й не страшні нам злигодні суворі...

Це ж не дрібний проти тиранів бунт,
Наш змаг — святий, нещадний і кривавий,
Що нас веде в обійми сонця й слави!

СЛОВО

I.

Слово, чому ти не твердая криця?

Л. Українка

Так, слово буденне —
Це будня сигнал.
Та є ще й надхненне,
Що скрешує пал!

Іскриться у бризках,
І збуржує кров,
І в дальших десь мізках
Спалахує знов.

Урватись не може
Реакцій ланцюг,
Бо зрін' воно Божий
І творчих напруг

Снаги того духа,
Що вічно живий,
Щоб божеське слухав
У грі світовій!

Веселкою в ньому
Минуле ряхтить, —
Там кожну кому
Скупає в блакить.

Купас в блакиті
І нинішній день —
Зникливі ці миті
У гуках пісень...

І наш у майбутнє
Спрямовує зір...
Ти, слово могутнє,
Ведеш нас до зір!

II.

Возвеличу
Німнх рабів оцих
І на сторожі коло них
Поставлю Слово!

Т. Шевченко

Та слово героя,
Шо є смолоскип,
Воно ж бо і зброя —
На збройних до стіп!

На збройних тиранів —
Покарний це меч,
Надія в змаганні,
У вихрі хуртеч!

Бороняться підлі
Облудою слів,
Та правда навідлі
Їх б'є й поготов.

Чи гнівна сатира,
Чи гострий пашквіль —
Струмує з них віра
У святість зусиль.

У візброї ¹³ правди
Це слово іде
І проти неправди
Фаланги веде,

Фаланги героїв —
Німотних рабів!
Завзяттям озброїв
Їх праведний гнів, —

Щоб змагу спасенність
Спізнали в бою...
Тирани ж — мерзенність,
Нікчемність свою!

НАШ ВІК

Бравурний штурм твердинь а́тому...
З драконом бій — страшним мікробом...
Ще й не ще — стона́дцять перемог...
Хоч річ повторюю відому,
Та шлю ясу тобі цим робом,
О, віку наш надійних змог!

І був би вщерть я з тебе гордий,
Бо теж горю і я завзяттям —
Надбань, твердинь тобі здобуть...
Т'але ж збудив ти знову орди...
І от не гимни — а прокляття
Тобі з етеру скрізь гудуть...

Криваві марші Джингіз-Ханів,
Жахні труди несамовиті
По зуби зброєних Атил, —
Цього простити я не в стані:
За посів люті в цілім світі
Та братських ма́сових могил!..

Тверду спокуту ще й криваву
Відбути мусиш ти, наш віку, —
Хай гине змора, ця мана!..
Ясу ж пожнеш собі і славу,
Як у людині — вже навіки! —
Ти поконаєш дикуна!

НАСУВАЄ ГРОМОВИЦЯ

Коник бавиться, сюркоче.
Сонце всіх промінням пестить,
І повітря так пахтить...
Та вже стиха хтось регоче,
Черком-блиском овид хрестить,
Сяйво ж сонця хмара тьмить...

І насуплюється обрій, —
Вужчає просторий засяг,
Проступається імлі...
Десь там борються хоробрі.
Хмара-курява знялася
Проти сонця від землі...

У тривожне передгрім'я
Сам читай письмо пророче —
Черки-миги блискавок...
Хмар бож то чоло, не тім'я,
Хіттю ' прискає, мигоче,
Повне спалахів-вісток!..

Тож почуйте всі ви, мужні, —
Хай ті мруки-перегроми
Вас лікують — від тривоги!
Будьте духом ви потужні...
Гей, без ляку й без утоми
Твердо йдіть до перемог!

ДЕМОНІЧНІ ДНІ

Нещасний той, хто світ земний одвідав
В його фатальні, демонічні дні.

М. Орест

Колись розпечені сиючки
У себе впевнених батьків
Та їх розміряні дочки
Так заглядатимуть в усі куточки
Цих демонічних наших днів!

Чи-чі... чи-чі!.. немов чечітки:
Чи чув жаскеє про борців,
Що не утікши з клітки-сітки,
Дали — хоч ладні в себе й поготів,
Останні кулі — на катів?!..

І що за жаж — вони ж бо знали,
Що будуть спалені живцем!..
А — завзятуці! — бач, стріляли...
Для ката-варвара дали сигнали,
Щоб їх палив огнем!..

Чи то такі відчайні люди
Були в ті демонічні дні?
Чи тільки в нас? Чи то й усюди?..
— Такі захопливі і — брр! — страшні...
Боюсь — присняться ще й у сні...

О ні, чечігочки! — Не всюди
Були там лицарі в ті дні.

Були й Пилати, Савли, Юди . . .
Бо — і в добрі і в злі — незглибні люди,
Були і лишаться страшні.

Добра чи раю — все шукають,
Падуть і пнуться на шпилі . . .
Між ними марища блукають . . .
А потай — демони і янголи літають . . .
І добрими здаються — злі . . .

ІНВАЛІД І СКРИПКА

Кругла мисочка збоку, сам на скрипці він грає,
Та людського потоку тая гра не спиняє,
І здається, нівроку, і його не втомляє

І мене він не грою, а ямками-очима,
Що слезіють сльозою, на хвилинку затримав,
І, сягнувши рукою, я теж брязнув грошима.

Далі йду між юрбою, а той зір невидючий
Мов слідкує за мною, палить серце болюче . . .
Що ж бо, серце, з тобою, чом квилиш, невисипує?

Це вже скрипки мотивом скригне ⁶ серце, співає,
Та себе, наче дивом, світом цим не втішає,
А спалáхнувши гнівом, свій проклін посилає

Я і люд мій закутий — цей проклін будем слати
Вам за кров, лад ваш лютий, ще й за те, супостати,
Що ще звіром слід бути, щоб за волю обстати!

„ДНІПРЕЛЬСТАН“

I.

Був саме позіхнув знеможено
Старий орди нової хан,
Як доповіджено побожно:
Став до роботи „Дніпрельстан“.

Тоді всміхнувсь: „Ми запрягаємо
Стихію в шори — не дарма...
Тому кажу: і далі дбаймо
Про справність руху й міць ярма“...

І тут знялась така хуртовина
Навколо оплесків, „ура“!..
„Була храмина гуку повна“ —
Казала хроніка стара.

А потай хан подумав знуджено:
„Коб міг спинити біг часу...
Ох, до часу нещиро... гучно
Бренчать мені оту ясу...“

А там десь ханові великому
Від пруга гір аж до морів
Гули всі віхвалку, тим криком
Маскуючи народній гнів.

Мистці ж-раби різцем, емалями,
Поети ж-євнухи ясу
Плели облесно в оди-псальми,
Щоб наподобити красу.

А в тій орді — там повно скованих,
Яса ж — данина мов сама,
Хвала там навіть від німовних
Гуде — за муляння ярма!..

II.

А там Дніпро, в бетон закутий,
Уже не гув, не клекотів,
Неначе волю міг забути, —
Хвильками бриживсь, мерехтів.

І тільки там, де в шлюзи пхнутий, —
На спадах півивсь, прискав гнів,
Немов той раб, до жорн прикутий,
Гнів виливав у нишклий спів.

Принишкли ген степи далекі,
І знітивсь крик чайок і мев —
Бо їх Дзвінця¹⁴ не будить клекіт
І Ненаситця¹⁴ лютий рев.

А трактори важкі незграбно
Чалапають по тих степах,
Минуле втоптують нахабно
На тих козацьких берегах.

Але — дарма, хоч нам і шкода
У шори взятого Дніпра, —
Ця не страшна йому пригода,
Бо слави ще сьайне пора.

Ми прийдем б́уряно додому
І від Землі усіх морів
Ясу ми складемо Старому ,
Улещимо Славути гнів.

Сипнем квіток на хвилі сині:
Служив ти, Батьку, ворогам...
Служи ж синам та Україні —
І з Нею славен будеш сам!

ПІД БЛАКИТНОЮ КИТАЙКОЮ

Здрібніла, розманіжилась
 козацька наша нація.
Чи ж гордих дум ми не співали?
— Тож по́-боку пісні-плачі!
Таж є й була на ворога
 єдина в світі рація —
 Козацькі влучні самопали
 Та княжі двосічні мечі!

Та предки наші й зда́леку
 його сягали стрілами,
А в нас ракета слова гостра
Найшвидче влучить їх...
І цим, закукуріченим,
 і тим, за небосхилами,
Зганяє сон і сіє пострах —
І наш сарказм і сміх!..

Отож, разімо — правдою,
 погордою, не лайкою, —
Щоб більш кирпатая ¹⁵ величність
Косила їх у судний день...
І хай — як не червоною —
 блакитною китайкою
Героям очі вкриє вічність
А слава — гомоном пісень!

ГРІМНИЦІ

Уночі, зборовши змору,
Я прокинувсь... Грякав грім,
Палахтів, але крізь штору
Ледь сочивсь, мигтів тут блим.
А знадвору із простору
Грав мелодію сувору
Грючнограйний переграм.

Так велично гуркотало
У напруженню грізнім...
Ворогів — гой, гой! — чимало
Десь там збити мав той грім...
Кружиняло, стуготало,
Громогнівно вибухало
Блиском-пострілом лунким.

Спогадав я: у печері
Мій прапращур падав ниць, —
Громових жахався серій,
Огнеблискавих грімниць.
Ми ж в — егері й до містерій —
Відчинили навстіж двері
До жакливіших тайниць...

Світ бо наш — несамовитий:
Пал руїни в нім жактять,
Зброя ж, атом громовитий,
Жахом віє нам що-мить...
Боже, — жити!.. Пал неситий
Загаси! ... навчи любити,
Не вбивати, а — творить!..

РІДНА ПІСНЯ

Ти, рідная пісне,
На болі ятренні — цілющий бальзам!
Як серце десь біль мені тисне,
Тебе я співаю — на злість ворогам!

Вони ж, лиходії,
Воліли б і тони солодкі оці,
І пориви наші, і мрії —
Та звести, штовхнуть на блудні манівці...

Та духа народу,
Що все його чини освячує кров,
Тверду боговиту вроду
Не вгне, не підклонить — ні глум, ні приков!

Лунай же, о пісне, —
До змагу за правду знедолених клич!
Як серце ж ячить, беззахисне, —
Йому пригадай заповіти сторіч!

Дивуються люди —
Живе Україна, з руїн устає,
Щоб дихати в повнії груди...
Ще й піснею — чуйте! — наказ подає!..

НОВИЙ ГИМН

Слава, слава ,українці!
Нас мільйони — у боях...
Ми гуртом і поодинці —
Волі скрізь торуєм шлях.
Хай — і білі і червоні, —
Подолаємо драконів!

Таж — козацького ми роду,
Нам диктує наша кров
Стати в лавах за свободу —
Чином виказать любов.
Хай вершить наш труд кривавий
Велич рідної держави!

Так любімо Україну,
Бож Її ми вояки.
Гей же, творчого нам чину —
Надолужити віки!
Бо ціна за Батьківщину —
Жити, битись до загину!

ПОВСТАНСЬКА ПІСНЯ

Окульбачте, хлопці, коні,
Кріса — хіп! — та й навздогін...
Москвина — гляди — в здогоні
Не шкодує, як з крісом він!

Гей, балтійці, ми й Європу
Захищаєм від орди!
Гордо ж станьмо в цю потопу
Звести мужньо бій твердий!

Ви, донці, женіть із Дону,
Гей, кавказці, турте з гір, —
І беріть ману червону
Та „на мушку“, не в ясир!

Ми з Москви зриваєм маску,
З тих крутійств — її надбань...
Час подякувати за ласку...
Горда Азіє, — повстань!

Таж твій гін під стягом слави
Хуртовиною летів...
Хай же знов на змаг кривавий
Збурхне він твоїх синів!

Це ж Москва — червона й царська —
Нам стоптала всі труди.
Але пімста в нас лицарська:
Хочем волі — відійди!

Віди́ди в свою Ангору,
Як не брешеш — любиш мир!
Допильнуй свого простору,
Вовчо зуби в нас не шкір...

Жити — тільки на свободі! —
Каже нам наш дух живий.
Смерть, ганьба тюрмі народів!..
— Ось наш поклик бойовий...

ПОЯСНЕННЯ ДЕЯКИХ СЛІВ

- ¹ юга — суха мла на обрії, прикм. — южній (-á, -é).
² зрін (зрону, -ом) — дар, благодать. „Цей дощ — як зрін небесний“ (Поділля).
³ хіть (хоті, хіттю) — бажання, сильне хотіння.
⁴ хупавий (-ва, -ве) — красний, гарний.
⁵ субій — поєдинок, двобій.
⁶ скрігнути — тихо плакати зі схлипуванням (про дитячий плач).
⁷ грянь — лінія поділу, межа.
⁸ зўспити — зустріти, трапитись.
⁹ птаха (-и, р-к мн. — птах) (— ж. р., ч. р. — це польонізм).
¹⁰ дуб-нелин — або глухий дуб.
¹¹ жітка — життя, особливо коли мова про тяжке (Волинь).
¹² полапки і чуйки — органи змислів у комах.
¹³ у візброї — у всеозброєнні.
¹⁴ Дзвінець, Ненаситець — назви Дніпрових порогів.
¹⁵ „кирпата“ — так зопоріжці глузливо звали смерть.
¹⁶ Найдавніша назва Чорного моря (у старовинних греків).
¹⁷ В сусі порох! — тримати порох сухим.
¹⁸ свінуги — розвиднитись, світати.

З М І С Т

	ст.		ст.
ПЕРЕДГРІМ'Я		СОНЕТИ ТУГИ	
Передгрім'я	3	Тиша	38
Заходить сонце	4	Коліма	40
Коло яблуні	5	Бандуристам	42
Спокута	6	Дніпро	43
Хвилі	7	Серце і блакить	44
Авіосполох	8	Мохаммед на блакитній горі	45
Смерть Архімеда	9	Уласові Самчукові	47
Там на крайнебі	10		
Туга	11	МОЄ СЛОВО	
Петрів батіг	12	Слово	48
Смерть Грицька Чупринки .	14	Наш вік	51
Наша калина	16	Насуває громовиця	52
О, слово рідне !	17	Демонічні дні	53
Ой, черноземе	18	Інвалід і скрипка	54
Незабутні	19	„Дніпрельстан“	55
Шевченко — на стійці	21	Під блакитною китайкою ..	57
Слухаючи „Концерту Це-мі- нор“	23	Грімниці	58
Рідні плеса	26	Рідна пісня	59
Бджілка	27	Новий гимн	60
Сльозина	28	Повстанська пісня	61
Псальма приречених	29	Пояснення деяких слів	63
Балляда про соняшник	31		

